

מערך שיח פיננסי משפחתי

במפגש זה התלמידים ירכשו ידע ומיומנויות בתחום השיח הפיננסי המשפחתי. המושגים שיילמדו הם: "משק בית", "תקציב משפחתי", "משכנתא".

קהל יעד: תלמידי כיתות י'

משך הפעילות: 90 דקות (2 שיעורים)

מטרות:

1. היכרות עם מבנה ההכנסות וההוצאות של משק בית
2. הבנת השפעת בני הנוער על הוצאות משק הבית
3. רכישת כלים לתפקוד חיובי של בני נוער לשיפור תקציב משק הבית

עזרים:

1. מצגת השיעור
2. מחשב עם חיבור לאינטרנט, מקרן ורמקולים

הכנות מקדימות:

משלוח מכתב להורים (נוסח מוצע בנספח)

ידע מוקדם: היכרות עם המושגים כסף ואמצעי תשלום, בנקים, הכנסות וחיסכון.

מהלך המפגש:

<u>פעילות</u>	<u>נושאים/מושגים</u>	<u>משך</u>
פתיחה	על מה משוחחים בני נוער עם הוריהם	5
משק בית – מבנה הוצאות והכנסות	היכרות עם מבנה ההכנסות וההוצאות של משקי בית בישראל	15
מושגי יסוד במשק בית	משכנתא ושכירות, מס הכנסה, פנסיה, קופת גמל, ביטוחים, ביטוח לאומי, חשבונות שוטפים, ארנונה	20
לוקחים אחריות	מה בני נוער יכולים לעשות במשק הבית?	20
שיחה עם ההורים	כללי זהב ליצירת שיח פיננסי משפחתי פורה	20
סיכום	מבנה הכנסות והוצאות, מושגי יסוד	10
סה"כ		90 דקות

מבוא למורה

המטרה של שיעור זה היא להכין את התלמידים לשיח משפחתי פורה עם הוריהם על כסף. יש לקחת בחשבון שהתלמידים שלכם מגיעים מרקעים תרבותיים וכלכליים שונים ויש הורים שלא מוכנים לדבר עם ילדיהם על כסף. כסף הוא נושא טעון רגשית אצל מרבית האנשים. מצד שני, בני נוער רבים כלל לא מודעים למצב הכלכלי של הוריהם, בין אם משום שהם לא מתעניינים בכך או שהוריהם מסתירים מהם זאת.

במטרה לעודד שיח משפחתי פורה נניח במפגש זה 3 יסודות שיעזרו לתלמידים לפתוח בכך: (1) הכרת עולם המושגים של משק הבית בישראל; (2) הבנת המשמעות של ההתנהגות הפיננסית של בני נוער על משק הבית ו-(3) מציאת ערוצים להשתתפות בהחלטות פיננסיות בבית. יסודות אלו, לצד המלצות על אופן ניהול השיח הפיננסי עם ההורים, יעזרו לעודד יצירת שיח פיננסי בין תלמידים והוריהם. זכרו שאנחנו לא יכולים להכריח אלא רק לעודד. יחד עם זאת אנחנו לא רוצים לעורר מתחים ועל כן אנחנו ממליצים לשלוח להורים מכתב המציג את התוכנית ומציע להורים לשוחח עם ילדיהם על נושאים פיננסיים, כמו גם להרגיע חששות, להימנע מיצירת מתחים והתנגדויות. חשוב לציין, כפי שמופיע בהצעת נוסח המכתב, שאין מטרה, ואין לעשות זאת בשום שלב, שתלמידים יציגו את המצב הכלכלי של הבית, יביאו נתונים פרטיים וכו'. יש לציין זאת במפורש בכדי שלא להביך או לפגוע חלילה בתלמידים. בנוסף למערך תמצאו נוסח מוצע למכתב להורים שניתן לשלוח במייל, WhatsApp או במכתב מודפס. אנחנו ממליצים לשלוח מכתב זה טרם השיעור.

פתיחה (5 דקות):

זוכרים שדיברנו על כסף במפגש הפתיחה על כסף והמשמעות הריגשית שלו? אנחנו נחזור לנושא הזה היום בהקשר לשיח משפחתי על כסף. כדי שתוכלו לנסות לדבר עם ההורים על כסף אנחנו נלמד היום על איך מתנהל משק בית בישראל, כלומר השפה של כלכלת הבית, מבין מה המקום והתפקיד שלכם בכלכלת הבית ונסח ביחד אפשרויות שלכם לתרום ולעזור. נערוך סקר קצר (ואנונימי) על הדברים עליהם אתם מדברים עם ההורים שלכם.

{סקר KAHOOT¹ בו התלמידים מצביעים על הנושאים העיקריים עליהם הם משוחחים עם

הוריהם האפשרויות: לימודים, מין, תזונה, כסף.}

בסקרים שונים שנערכו בישראל² ובעולם³ עולה שהורים ובני נוער משוחחים יותר על לימודים ומין ופחות על תזונה וכסף. אחת הסיבות היא שאלו נושאים שיש לנו מטען רגשי לגביהם ושבעיקר הורים רבים מרגישים שהם לא יודעים מספיק או שהם חוששים שלא ישמשו דוגמה טובה לילדיהם. אנחנו ננסה לבדוק איך תוכלו אתם ליזום שיחה טובה ופורה עם ההורים שלכם בנושא כסף. כדי להגיע לשם צריך להכיר את השפה, מה אתם יכולים לתרום וכיצד לשוחח.

אפשרות לסרטון קצר (באנגלית, בלי כתוביות):

https://www.youtube.com/watch?v=2W4gD6t_GQA

או לחלופין את הסרטון של "כאן גרים בכיף" שמראה כמה ההורים נבוכים כאשר מדברים איתם מהבנק אל מול ילדיהם:

<https://www.youtube.com/watch?v=7TYdEpGdSU4&feature=youtu.be&t=1254>

¹ לוודא שמחולל השמות האוטומטי מופעל כדי ליצור אנונימיות

² דוידסון, שוש, חישוב והתחשבות: משא ומתן בקרב הורים ומתבגרים צעירים בענייני צרכנות. סוציולוגיה ישראלית. vol. 16, no. 1, 2014, pp. 132–154.

³ <https://www.plannedparenthood.org/about-us/newsroom/press-releases/new-poll-parents-talking-their-kids-about-sex-often-not-tackling-harder-issues>

<https://www.juniorachievement.org/documents/20009/20652/2015+Teens+and+Personal+Finance+Survey>

משק בית – מבנה הכנסות והוצאות (15 דקות):

שאלה לתלמידים: איזה מקורות הכנסה יש למשק בית בישראל?

להשלים תשובות לרשימה הבאה:

משכורות

הכנסה מעסק

קצבאות ביטוח לאומי (ילדים, נכות, זיקנה)

השכרת נדל"ן (דירה, חנות וכו')

הכנסות מהשקעות (ניירות ערך, אג"ח וכו')

שאלה לתלמידים: מהי ההכנסה החודשית נטו (כלומר אחרי מיסים וכולל קצבאות) של משק

בית ממוצע בישראל?

הצבעה לפי טווחים על טבלה:

מתחת ל- 8,000	8,001- 10,000	10,001- 12,000	12,001- 14,000	14,001- 16,000	16,000- 18,000	מעל 18,000
------------------	------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	---------------

התשובה הנכונה היא 15,407 נכון לשנת 2015.

נתבונן על הצד השני – צד ההוצאות:

על מה מוציאים כסף במשק בית בישראל?

למיין ולהשלים לפי הרשימה:

דיור (שכירות ומשכנתא)

תחבורה ותקשורת (הוצאות רכב, טלפונים קוויים וניידים, כבלים ואינטרנט)

מזון

חינוך, תרבות ובידור

תחזוקת הדירה ומשק הבית (חשבונות חשמל, מים, גז, ארנונה, שיפוצים וניקיון)

בריאות (ביטוחי בריאות, תרופות, טיפולים)

ריהוט וציוד לבית

הלבשה והנעלה

מוצרים ושירותים אחרים

מעבר לדף באתר [שימוש באינטראקציה](#) להערכת הסכומים הממוצעים.
אז כפי שראינו, הכנסות והוצאות הבית הן עניין מורכב. המספרים שראינו הם ממוצעים.
רובנו נמצאים מעל או מתחת לממוצע, גם בהכנסות וגם בהרכב ההוצאות. בהמשך נבחן
איפה אתם יכולים לתרום בנושא זה.

מושגים בכלכלת משפחה (20 דקות):

לפני שניגש לשוחח עם ההורים, בואו נכיר את המושגים והנושאים שמעסיקים את ההורים.
על נושא המשכנתא והשכירות כדאי לפרט. שאר הנושאים באמצעות [אינטראקציית מושגים במשק הבית](#).

1. משכנתא ושכירות

המרכיב הגדול ביותר, בממוצע, בהוצאות משק הבית הוא סעיף הדיור. ננסה להבין קצת
יותר לעומק במה מדובר. נצפה בסרטון הבא וננסה להבין מהי משכנתא ואיך היא עובדת
<https://www.youtube.com/watch?v=-PgFoobWifY>
כשני שליש ממשקי הבית בישראל מתגוררים בדירה בבעלותם. מתוך אלו, כ-40% משלמים
משכנתא על הדירה. כלומר שרבע ממשקי הבית בישראל משלמים משכנתא על הדירה בה
הם גרים. השאר, שליש ממשקי הבית, מתגוררים בשכירות. כלומר שכמעט 60% ממשקי
הבית בישראל משלמים משכנתא או שכירות על הדירה בה הם גרים.
בממוצע, רבע מההוצאות של משקי בית בישראל הן על דיור. מאחר ונתון זה כולל גם אנשים
שגרים בדירה בבעלותם ו(כבר) לא משלמים משכנתא, אלו ששוכרים או משלמים משכנתא
מוציאים בבממוצע כשליש מהכנסתם על דיור. זה מרכיב משמעותי ביותר. אם ההורים שלכם
מדברים על המרכיב הזה וכמה שהוא מכביד, עכשיו תוכלו להבין למה.

2. מס הכנסה

מס הכנסה הוא מס שמשלם כל עובד בישראל, בין אם הוא שכיר או עצמאי, בתנאי שהוא
מרוויח יותר מסף מסוים. מס הכנסה, בנוסף למיסים אחרים, מממנים את הוצאות הממשלה.
[סרטון קצר המסביר מה זה מס הכנסה](#)

3. פנסיה

כל עובד בישראל חייב בהפרשה של חלק מההכנסה שלו לקרן פנסיה. האחריות על בחירת הקרן ומעקב אחר הביצועים שלה ודמי הניהול שהיא גובה מוטלים על העובדים. מומלץ לבדוק ולהייעץ בנושא.

סרטון בגובה העיניים מה "האוצר שלי" המסביר מה זה פנסיה

<http://haotzarsheli.mof.gov.il/Media/Pages/Pension-Products.aspx>

4. קופת גמל

קופות גמל הן אפיק חיסכון (זוכרים מפרק חיסכון) שיכול לשמש גם לחיסכון לפנסיה. זהו אפיק חיסכון לטווח ארוך.

5. ביטוחים

ביטוח הוא אמצעי להגון מפני הוצאות כבדות בשל אירועים מסויימים. למשל ביטוח מקיף לרכב מכסה אותנו במקרה של גניבה או הרס הרכב. יש ביטוחים לדברים שונים ומשונים. אנשים רבים חסרים ביטוחים מסויימים ורבים לא פחות משלמים יותר מדי על ביטוחים ואפילו משלמים בטעות כפל ביטוח, למשל בתחום הבריאות.

סרטון המסביר מה זה ביטוח בריאות <https://www.youtube.com/watch?v=oGTlbijPtil>

6. ביטוח לאומי

ביטוח חובה שמגן עלינו מפני אירועים של פגיעה, אובדן עבודה וגם משמש לתשלום קצבאות זיקנה, נכות וילדים.

סרטון קצר המסביר מה זה ביטוח לאומי

<https://www.youtube.com/watch?v=lyNXX9ete90>

7. חשבונות שוטפים

חשבונות שוטפים של משק הבית הם התשלום עבור שימוש בתשתיות שונות המותקנות בבית כמו חשמל, מים, וגז. אפשר לחסוך בהוצאות בין בצמצום בשימוש (כמו חשמל ומים) וגם במעבר לספק זול יותר (כרגע בישראל רק בגז).

8. ארנונה

מס שמשלמים אזרחי ישראל לרשות המקומית. בשונה ממס הכנסה שמחושב לפי אחוז מסוים מההכנסה, מס זה נגבה לפי שטח דירת המגורים בלי קשר לגובה ההכנסה. מיסי הארנונה מממנים את הוצאות העירייה.

לוקחים אחריות (20 דקות):

מטלה לתלמידים:

אז מה אתם, כבני נוער, יכולים לעשות בכדי לסייע למשק הבית?
בקשו מכל אחד לחשוב לבד שתיים-שלוש דקות ולנסח על דף את הרעיון שלהם.
נאסוף הצעות ונמייין לפי התחומים הבאים:

הצעות / תחום	חיסכון בהוצאות	תכנון הוצאות והשוואת מחירים	ניהול תקציב אישי ותכנון יעדים
דוגמאות	צמצום בחשבון החשמל, ויתור על הוצאות לא הכרחיות	רשימת קניות לסופר, השוואת מחירים באינטרנט	לחסוך לבד למימון שיעורי נהיגה, טלפון נייד או אופנים

כל מציע צריך להסביר כיצד ההצעה שלו עובדת וכיצד היא יכולה לעזור למשק הבית.

שיחה עם ההורים (15 דקות):

שלחנו להורים מכתב שמזמין אותם לנהל איתכם שיחה על משק הבית. כעת נתכונן כאן לשיחה זו. כיצד יוזמים ומנהלים שיחה עם ההורים על כסף?
לגבי כל אחד מהסעיפים הבאים הציגו את כותרת הסעיף ובקשו מהתלמידים כיצד לעשות זאת (מה זה אומר? למה זה חשוב? איך מתכננים? מה אומרים?).
אפשר להציע התחלה לניסוח. לכנס את ההצעות ולהשלים לפי המפורט ברשימת כללי הזהב של שיח משפחתי פיננסי פורה.

1. תיאום ציפיות עם הורכים

לפני שאתם מתחילים את השיחה עם הורכים, זיכרו שגם להם לעיתים קשה לדבר על כסף הסבירו להם בנועם שאתם לומדים כרגע על הנושא בכיתה ועל מה אתם

רוצים לדבר איתם. למשל – התייעצות על מוצר שאתם רוצים לקנות, שינוי בדמי הכיס, התייעלות בתכנון קניות המזון השבועיות ועוד.

2. הקדישו זמן לשיחה

שיחות בנושאים פיננסיים במשפחה מצריכות זמן לשיח, דיון וקבלת החלטות. בקשו מהורכם לפנות מספיק זמן לשיחה ולדיון על מנת שיהיה מספיק זמן ומקום גם לכם וגם להורכים להגיב ולשתף.

3. סביבה נעימה לדו-שיח

שבו עם הורכים במקום נעים ורגוע, עדיף עם עוגיות ושתייה (שאתם טרחתם והכנתם לכבודם). סביבה נוחה מייצרת שיח פתוח ורגוע ומצמצמת מתחים.

4. התמקדו במטרה אחת

לאורך השיחה עם הורכים הקפידו לדון בנושא אחד מרכזי. אם תנסו להציף נושאים רבים, השיחה עלולה להתפזר יותר מדי ובסוף ההחלטות שקיבלתם יחד לא יתמשו.

5. היו סובלניים להורכים

מסיבות רבות אתם והורכים רואים את הדברים אחרת בסוגיות רבות, על אחת כמה וכמה כשמדובר בתחום הפיננסי. גם לכם וגם להם יש נקודות מבט שונות, אשר לכל אחת מהן יש חשיבות בשיח המשותף.

6. יש לכם ערך מוסף להציע

זכרו שהשיח הפיננסי עם הורכים הוא שיח שמתקיים "בגובה העיניים". גם לכם יש מה להציע בדיון, במיוחד אם היוזמה מגיעה מכם.

סיכום (10 דקות):

אינטראקציית הכנסות הבית והוצאותיו באתר התוכנית והפנייה לכללי הזהב לשיח פיננסי פורה.

נספח: הצעת נוסח למכתב להורים בנושא חינוך פיננסי ושיח משפחתי פיננסי להורים שלום

תלמידי כיתה X לומדים השנה תוכנית בנושא חינוך פיננסי. התוכנית מלמדת את התלמידים מושגי יסוד ומיומנויות בנושאים פיננסיים כגון צרכנות נבונה, ניהול תקציב, עמידה על זכויותיהם כעובדים ומיומנויות רלוונטיות נוספות. במסגרת תכנית זו נלמד על ניהול משק בית מההיבט הכלכלי ונעודד את התלמידים לשוחח עימכם על ניהול משק הבית ולהיות מעורבים באופן חיובי בניהול הוצאות משק הבית.

אנחנו מזמינים אתכם לשוחח עם ילדיכם ולהיות מעורבים בחינוך הפיננסי של הדור הבא. את מידת השיתוף והמעורבות שתתנו לילדיכם בניהול משק הבית תקבעו אתם ואין שום הכרח לתלמידים לעשות כן.

למען הסר ספק, התלמידים לא מתבקשים בשום אופן לדווח בכיתה על המצב הכלכלי בבית, מתוך כבוד לפרטיותכם וככלל כחלק מההנחיות לשמירת סודיות בנושאים כלכליים שהיא חלק מהתוכנית.

אנחנו מזמינים אתכם לעיין באתר האינטרנט של התוכנית <https://money.ort.org.il> בדף "שיח משפחתי פיננסי" ולהיחשף לתכני התוכנית.

בברכה

מורה התוכנית